

ויטע אברהם אשל בלוצרן

מה שפרסם בעולם את שמעו הטוב של בית ארלנגר מלוצרן היתה הכנסת האורחים הידועה של זוג הצדיקים רבי אברהם ומרת ברטה. כל זר - אם עשיר אם עני מצא שולחן ערוך. על אף הצפיפות, תמיד נמצא מקום לאורחים לאכול וללון. התקיים שם מעין קיבוץ גלויות, ליד האורח העני אפשר היה לראות את הברון רוטשילד, ליד איזה עם הארץ את ה"כתב סופר" וקצין גרמני עטור מדים ליד פליט מרוסיה.

לילה אחד, בשעה אחת עשרה, צלצל איש זר בפעמון הבית וביקש לאכול. בחפץ לב הכניסוהו והגישו לו ארוחת ערב. האורח נראה לא מרוצה, ושאל אם יוכל לקבל בשר או מיני מאכלים אחרים. בעלת הבית הסבירה לו כי מסיבות ידועות לא כל כך קל להשיג בשר כשר בשוויץ, והם מאושרים כאשר יש להם בשר פעם בשבוע, לכבוד שבת.

הזר נראה מעט כעוס, אולם סיים בסופו של דבר את ארוחתו כפי שהוגשה לו. אחר כך ביקש שיערכו לו חשבון... לא קשה לתאר את הפתעתו כאשר נענה, כי אירחו אותו בחפץ לב, אך בשום אופן לא יסכימו שישלם עבור הארוחה.

הנוסע התנצל, וסיפר כי במקום מגוריו נאמר לו על ידי הרב, שבבואו ללוצרן ילך לאכול רק אצל אברהם ארלנגר. מן המסופר לו, היה סבור שמדובר בפנסיון או במסעדה...

(בית אברהם)

לכבוד שהיה לחברא קדישא. לא סעודה ולא צום. גם העליות בפרשת וירא אשר תדבר על דבר הכנסת אורחים לא עלו יפה... **חברי ה"חברא קדישא"** היו מחשובי הקהילה, משמנה וסלתה. אך להיות חבר ב"חברת הכנסת אורחים" היה נחשב כנחות דרגה, בית ההקדש היה מלא רפש ולכלוך וכתליו הכיחו שמנהיגיו הם מדלת העם, קור שרר בו והעניים סבלו סבל רב כאשר הגיעו לעיירה והתאכסנו בהקדש הזה.

צעקת העניים עלתה לאוזני הרב, וקרא לאסיפה את בעלי הבתים, בה הרבה לדבר על לבם על גודל מצות הכנסת אורחים. **ואמר:** בעיירה שלנו אנו רואים אמיתות דברי חז"ל שאמרו "אפילו ספר תורה שבהיכל צריך מזל"... פרשת חיי שרה זכתה לכל הכבוד, שהעליות של הפרשה יחולקו בין חשובי העיר והשבת נקראת "שבת של חברא קדישא", ואילו על פרשת וירא המדברת על דבר הכנסת אורחים עוברים בשתיקה...

ולפלא הוא, שמעולם לא עלה על דעתם של אנשי הכנסת אורחים לבקש מחילה מאיזה עני עובר אורח, אולי פגעו בכבודו, אולי לא מצא מנוחה על משכבו, אולי נותר רעב, כמו שמבקשים אנשי החברא קדישא מן המתים. ובאמת שהיה צריך להיות להיפך, אף אחד מן הנפטרים לא בא בחזרה מקברו להתאונן על הקברן שלא הונח בקברו כראוי...

או שלא הספידוהו כהלכה... והרי מעשים בכל יום שהאורחים האומללים זועקים שאינם יכולים למצוא מרגוע לגופם העייף בהקדש שלכם ואין איש שם לב לזה.

כה הוסיף הרב מוסר, עד שאור יצא מהאסיפה הזו, בעלי הבתים הבטיחו לבנות הקדש חדש ולספק מעתה לעניים כל צרכם. (משל ומליצה ע"ה)

סיפר האדמו"ר מקלויזנבורג ב"שיעור חומש רש"י" פרשת וירא תשל"ז כשהייתי ילד ועוד לא הגעתי ללמוד חומש עם פירוש רש"י פניתי בשאלה אל המלמד מדוע הכתוב כופל את תיבת וירא, וירא והנה שלשה אנשים - וירא וירץ לקראתם. המלמד פטר אותי במענה שרש"י כבר הקשה זאת. חזרתי ושאלתי מדוע צריך היה אברהם אבינו לרוץ לקראת המלאכים שנדמו לו כסתם אורחים, ולא השיבני מאומה. אחר כך נזדמן שהמלמד סח באוזני אבא כמתלונן שאני מטריחו בקושיות יותר מדי...

ויטע אשל - רב ושמואל, חד אמר פרדס להביא ממנו פירות לאורחים, וחד אמר פונדק. (רש"י כ"א ל"ט) **ויסעדו לבכם** - ג' במסורה, הכא, 'שיתו לבכם לחילה' ויראתם ושש לבכם. וזה שאמרו שהיה מצטער בלבו על שלא באו לו אורחים וזהו שיתו לבכם, כיון שראה אלו ושש לבכם. (בעת"ש י"ח) **יקח נא מעט מים** - זה מענה לומר לאורחים, להראות כי אינו טורח עליהם הרבה, שלא לביישם. (אדה"ת)

באחת מעיירות ישראל נהגו שביום ה' בשבוע בו קוראים את פרשת "חיי שרה" היו אנשי ה"חברא קדישא" מתאספים בבית הכנסת. בשחרית אומרים סליחות, ואחר חצות היום היו הולכים לבית הקברות לבקש מחילה מהנפטרים... ואחר תפילת ערבית נאספו בבית הגבאי, אכלו סעודה גדולה, שתו והתענגו. **ובשבת**, כל העליות לתורה התחלקו רק לאנשי ה"חברא קדישא" והיתה נקראת "שבת של חברא קדישא", יען כי בה קוראים על דבר מיתת שרה והתעסקותו של אברהם בקבורתה. **באותה עיירה היתה "חברת הכנסת אורחים"** אשר מטרתה היתה לדאוג לגורל האורחים העניים, את שבת פרשת וירא קבעו ל"שבת הכנסת אורחים", אך ה"חברה" הזאת לא זכתה

כיון שנועדו לו השאלות ששאלתי נדרזו אבא וקראני אליו והסביר לי בחן:

בני, דע, לכל מצוה שעושים יש להקדים הכנות, טובלים במקוה, מברכים ברכה... חוץ ממצות צדקה שחייבים לעשותה בזריזות רבה ובלי הכנות ושהיות. מה הטעם בכך? לפי שאם יתחיל האיש באמירת "לשם יחוד" וכדומה הלא העני שנוקק לעזרתו סובל מרעב, או ממצוקה אחרת ועד שיסיים את הכנותיו עלול להוציא את נשמתו...

וזו המידה גם בהכנסת אורחים, זוהי אמנם מצוה יקרה ונשגבה מאד, הלא אמרו חז"ל 'גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה' עלולים לחשוב שצריך לעשות הכנות רבות להתקדש ולהתכשר לפני עשייתה, הכנות מרובות כרום ערכה - אבל מאחר שהאורח המסכן ממתין, אין פה מקום לשום הכנות... **אם כן מובן,** הפטיר אבא, שאברהם אבינו כשראה את המלאכים מיהר ורץ לקראתם, שלא לאבד זמן!" (לפידי האש"ח"א)

מתוך מכתבו של רבי שלמה אייגר לאחד מבניו, הנהגות טובות וישרות **"קבל כל אורח דל או עשיר בסבר פנים יפות.** ואמנם אף כי אתה מיסב על שולחן חמיר הגביר... עם כל זה יהיה לבך על הדבר, כי תראה אורח הגון תראה בחכמה להשיא את לב חמותך היקרה שתזמינו, והסבר לה גודל מצוה זו שאמרו עליה 'גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה'.

זכורני, כשהייתי אני על שולחן חותני הצדיק היה לי בחדר מוכן בקבוק יין שרף עם עוגה לכבד בו אורח הגון שיבוא אלי.

גדר גדול גדרתי בעדי שאם אזמין אורח, אצוה שלא להוסיף עבורו שום מין מאכל, למען לא תמנע זוגתי בשל ריבוי הטרחה וההוצאה להרשות לי להזמינם..." (חוט המשולש")

הגאון רבי זיידל אפשטיין היה מעורר, שאחת הסיבות שנמנעים מלקיים מצוה נשגבה זו של הכנסת אורחים בתדירות, נובעת מכך שאנשים סוברים שכדי להזמין אורחים, צריך הבית להיות נקי ומצוחצח ביותר, או לבשל אוכל מיוחד לכבודם וכדומה, ואם הבית או הסעודה אינם על הצד הטוב ביותר נמנעים מלהזמין אורחים.

האמת שזו טעות חמורה, שגורמת לרבים להפסיד את קיום המצוה, שכן כדי לקיים הכנסת אורחים לא צריך להרבות במאכלים לבשל ברבורים ושלי ודגים, ומספיק לתת לאורחים את מה שאוכלים תמיד בבית. כל כך היה בנפשו, שפעמים היה אומר זאת לחתנים כהדרכה לפני החתונה, כדי שידעו מראש על דבר זה ויחדירו בביתם השקפה זו. (לעבדו בלבב שלם")

הרה"צ רבי חיים טברסקי סיפר כי בימי בחרותו למד בישיבת "תורה ודעת" והיה מגיע לאכול ארוחת צהרים יחד עם האדמו"ר רבי חיים יעקב מקרלין סטולין על פי בקשתו, והרבי היה משוחח עמו בדברי תורה וחסידות.

מכיון שארוחתם נמשכה זמן רב, חשב רבי חיים שאולי הוא מטריח את הרבי, ועל כן אמר לרבנית שהיתה קרובת משפחתו, שברצונו להפסיק לאכול אצלם, והוא יחפש לו מקום אחר.

אמרה לו הרבנית: "חיים, אתה חושב שרק לך יש טובה באכילת צהריים אצלנו, דע כי ביום שאינך מגיע הרבי אינו אוכל, לכן אבקשך לטובת הרבי שתמשיך לבוא לארוחת צהריים ואל תחסיר אף יום..." (אמרות צדיקים" לרה"ג אהרן פרויב המודיע אה"ק תש"ע)

אין לתמוה על שנהגו בכל תפוצות ישראל, כשבאים אורחים אשת בעל הבית מכבדת אותם, מאכילה ומשקה ומוזגת להם כוסות, ואפילו בעל הבית אינו מיסב עמהם, כיון שעושה זאת בגלל הכנסת אורחים ומפני שעליה מוטלים כל צורכי הבית ואין איסור בדבר כלל. (ערוך השולחן" אעה"ז כ"א ט')

"האור שמח" בכל ליל שבת הקפיד שלא לצאת מבית הכנסת עד שסיים למצוא מקומות אירוח לכל העניים שנזדמנו לעיר, ולא להשאיר אף נמצאו אכסניות היה לוקחם לביתו. (ה"אור שמח")

"וירא אליו - לבקר את החולה"

גם כאשר החולה ישן, דרך ארץ היא לבקרו, שכאשר יתעורר יגידו לו כי בא לבקרו ותהיה לו מכך נחת רוח. (רא"ש ע"ה"ת וירא)

מבקרים חולים אף בשבת. (א"ח"ה ש"ו יו) ומי שלבו רך ומיצר על יסורי החולה, אין לו לבקרו בשבת. (שע"ת רפ"ז א' וציץ אליעזר ח"ה חולק ע"ז)

הבחור היקר גבריאל ויזל כשהיה צעיר חלה במחלה קשה. לימים כשהבריא, ביקשוהו לבקר חולים הזקוקים לחיזוק ועידוד. קיבל על עצמו לבוא ולעזור, אפילו שהדבר היה קשה לו מאד וגרם לו יסורי נפש.

הוא התקשר בלב ובנפש לחולים ולא עזבם. ולא עוד, אלא שהיה מתעניין מאיזה רקע החולה. כשבא לבקר בחור מבית אמיד היה מתלבש בבגדי עשירים, ענד שעון זהב וכדומה, כדי שיוכל עוד יותר לחזקו. ולבחור ששאפתו היתה להיות תלמיד חכם, היה מתלבש כ'שיבה בחור' עם כובע וחליפה.

והיה אומר לחולים: "אם רצונך לחיות, להיות בריא כמוני - תתחזק, תקבל את הטיפולים ותתחזק באמונה בבורא עולם". והיה אומר להם בבדיחות שאם רצונם להפטר ממנו חייבים הם להבריא מהר, שכל עוד שהם חולים הוא יבוא לבקרם...

כל העצות הללו היו פרי לבו הטהור כשהיה עוד צעיר לימים, כבן שש עשרה. דבר זה לא מצוי אפילו אצל גדולים וטובים! (הקדמה לספר "אשיחה בחקיק" ב"ק - "לזכרו של תלמידי היקר הבחור ה' גבריאל אברהם יעקב ויזל ז"ל")

מעשה בידידי הרה"ג ח"ג שבא לבקר את אחד מחשובי דיני בני ברק בבית החולים "מעייני הישועה". בחדר שכב גם הגאון רבי פנחס שרייבר שהיה חולה מסוכן.

אמר לו אותו דיין: 'ראה דבר מופלא, אני שוכב פה שבוע שלם, כל הזמן רבי פנחס שרייבר לומד, יום ולילה הוא לומד על אף מצבו... והפלא הגדול, וישובות לידו אשתו ובתו, הן מדברות בטלפון הנייד או איתו והוא לא עונה להם. כל הזמן הוא לומד מתוך הספר כאילו באוזן אחת הוא שומע אותן, הן ממשיכות לדבר לידו והוא ממשיך ללמוד.

ראה עכשיו, הן מדברות והוא לא מפסיק ללמוד... לרגע נהיה שקט בחדר ואז אנו שומעים את רבי פנחס "אבל הריב"ש אומר, הריב"ש..." מה שמעניין אותו זה הריב"ש!" (נר לשולחן שבת")

בליל ט"ז במרחשון תרצ"ט [9-10 בנובמבר 1938] התחולל פוגרום נורא ברחבי גרמניה ואוסטריה. רוב בתי הכנסת הוצתו או נהרסו, 1406 במספר. יהודים הותקפו ונהרגו. שמונת אלפים חנויות ואלפי דירות נבזזו. עשרות אלפי יהודים, רובם אמידים ובעלי השפעה, נעצרו ונשלחו למחנות ריכוז. לאחריו נרדפו היהודים ע"י סדרת חוקים וצווים קשים שנועדו להוציאם מגרמניה. (ס"ה)

הקפידו הרבנים שלא לננות את ליל שריפת קדשי ישראל בשם "ליל הבדולח" שהוא השם שניתן על ידי הרוצחים מתוך לעג, אלא ט"ז במרחשון כמו ט' באב, י' בטבת. לזכר ליל פורענות זה הנהיגו כמה עניינים, והבוחר יבחר: תענית יחידים, תענית ח"ק, אמירת מזמור תהלים אחר ערבית, סיום ש"ס משניות של בני הקהילה, הספד וזכרון. (לוח מנהגי בית הכנסת לבני אשכנז)

הגאון רבי יונה מרצבך, שכיהן כרבה של דרמשטט עד לאותו מועד, סירב לעזוב את קהילתו למרות הצעות שונות שקיבל. אך כאשר נחרבה הקהילה ולא נותר על מה לשמור, עלה לארץ.

רבי יונה הנהיג בישיבת "קול תורה" לומר בליל ט"ז אחר ערבית פרק פ' בתהילים, והיה רגיל לנסוע באותו יום לכותל המערבי. עד סוף ימיו שמר על היום הנמנה כיום אבל וצום. ("עלה יונה")

ואמר לי בנו שליט"א: "אבא אמר שהרוצחים קראו לזה "ליל הבדולח" כי זה היה החשוב להם, וכדי לרמז על רכושם הרב של היהודים, שהם משתמשים בכלי קריסטל... אך לנו ארע דבר נורא, בתי הכנסת נשרפו, ושריפת בתי הכנסת שימשה כאות שהותרה הרצועה לשוד ורצח, לכן אבא הקפיד לקרוא לזה "ליל שריפת בתי הכנסת".

נציין כי אכן, במסמכים גרמניים רשמיים הוא מכונה כיום "ליל הפוגרום" או "פוגרום נובמבר", ונחשב ליום זכרון. (ס"ה)